3
Aanbieding rijksbegrotingen voor 2016

Aan de orde is **de aanbieding van de rijksbegrotingen voor het jaar 2016**.

De **voorzitter**:
Ik heet in het bijzonder de minister van Financiën van harte welkom. Het woord is aan hem.

Minister **Dijsselbloem**:
Voorzitter. Na een moeilijke periode, waarin Nederland langzamer uit het dal kwam dan onze buurlanden, groeit de Nederlandse economie nu harder dan verwacht. Het Centraal Planbureau voorspelt een groei van 2% voor dit jaar en van 2,4% voor volgend jaar. Daarbij heeft Nederland zich ontworsteld aan de crisis. Het economisch herstel heeft zich ook verbreed. Het herstel was het eerst zichtbaar in de export, vorig jaar kwamen er groeiende investeringen bij en inmiddels stijgen ook de consumentenbestedingen. Dit jaar kunnen Nederlanders, voor het eerst sinds vijf jaar, weer meer uitgeven. De koopkracht van huishoudens neemt dit jaar en volgend jaar toe. Dat zorgt voor hernieuwd vertrouwen. Nederlanders zoeken op internet voor het eerst sinds tijden vaker op "loonsverhoging" dan op "ontslagvergoeding".

Een en ander is ook duidelijk merkbaar op de huizenmarkt, waar aan een inhaalslag is begonnen. Het aantal mensen met een hypotheek die onder water staat, neemt af. Het brede herstel is ook goed voor de overheidsfinanciën. Door de economische groei nemen de belastinginkomsten toe en het overheidstekort loopt flink terug. Dit jaar is het 2,2% van het bbp en volgend loopt het terug tot 1,5% van het bbp. In 2009 was dat tekort nog 5,4%. De staatsschuld uitgedrukt als percentage van ons bruto binnenlands product daalt voor het eerst na de steile toename sinds het begin van de crisis. De teller zal eind volgend jaar staan op 66,2%. Daarbij heeft Nederland weer een positief houdbaarheidssaldo. Dat is goed nieuws voor de toekomst.

De verbeterde begrotingscijfers geven ook ruimte voor extra investeringen in enkele maatschappelijke prioriteiten, bijvoorbeeld op het raakvlak van arbeid en zorg. Voor alle peuters wordt opvang mogelijk gemaakt en het kraamverlof voor partners gaat van twee naar vijf dagen. De kwaliteit van leven in onze verpleeghuizen blijft aandacht vragen. We maken structureel 210 miljoen euro extra vrij om de bewoners betere zorg en meer aandacht te kunnen geven. Voor internationale missies wordt 60 miljoen extra vrijgemaakt. Tot slot noem ik dat het kabinet in onze krijgsmacht investeert. Daarbij gaat het om een bedrag dat oploopt tot 345 miljoen euro.

Naast geld voor deze maatschappelijke prioriteiten heeft het kabinet voor 2015 ook 470 miljoen uitgetrokken om een loonakkoord in de publieke sector mogelijk te maken, na jaren van stilstand. Dit bedrag loopt op tot 1,3 miljard per jaar. Verder waren er onvoorziene koerswijzigingen nodig. Zo liepen de gasbaten veel sneller en sterker terug dan verwacht. Ten opzichte van de ramingen van 2012 zijn de gasbaten inmiddels gehalveerd. Dat scheelt volgend jaar 5 miljard euro op de begroting. De ene helft van dit bedrag komt door prijsdalingen en de andere helft is noodzakelijk om de veiligheid in Groningen te vergroten. Verder hebben we geld vrijgemaakt om vluchtelingen op te vangen. Voor het lopende jaar is 650 miljoen euro meer beschikbaar gesteld voor asielopvang. Ook is hiervoor al extra geld gereserveerd voor de komende jaren.

We zien ook een positief economisch beeld voor de eurozone. Griekenland is daarbij duidelijk een uitzondering en zal nog veel werk moeten verzetten om uit die positie te komen. De overige landen in de eurozone, onze belangrijkste handelspartners, laten echter veel lichtpunten zien. Dat geldt vooral voor de eurolanden die hun economieën in de afgelopen jaren ingrijpend hebben hervormd. Spanje, Ierland en de Baltische staten groeien nu hard.

Dit geldt ook voor Nederland. Het gaat beter dan verwacht. De Nederlandse bevolking heeft de afgelopen jaren een grote inspanning geleverd, waardoor onze economie en begroting structureel zijn verbeterd. Het is ook te danken aan gunstige omstandigheden. Ik noem de olieprijs en de rente. Verder staat de euro laag. Deze gunstige externe factoren dragen natuurlijk ook een risico in zich. De Verenigde Staten laten prima groeicijfers zien, maar het is onduidelijk welk effect de verwachte verhoging van de Amerikaanse rente zal hebben. De Chinese economie, de tweede economie van de wereld, koelt af. Dat is geen goed nieuws voor Nederland, het zesde exportland van de wereld. Ook de instabiele geopolitieke situaties in Oekraïne, delen van Afrika en het Midden-Oosten zijn geen goed nieuws voor Nederland.

Het gaat beter dan verwacht, maar niet goed genoeg. Daarom maken we in de begroting voor volgend jaar 5 miljard euro vrij voor verlaging van de belastingdruk op arbeid. De werkloosheid is namelijk nog altijd te hoog en daalt te langzaam. Er zitten te veel mensen nog thuis. Werkenden met een laag inkomen hebben moeite om rond te komen. De lastenverlichting van rond de 5 miljard zorgt op de korte termijn voor meer bestedingsruimte. Dat leidt tot meer productie en meer vraag naar werknemers. Dat is een welkome impuls voor de werkgelegenheid, maar het structurele effect dat we beogen, is een groter groeipotentieel voor de Nederlandse economie. We kunnen niet tevreden zijn met een verwachte gemiddelde groei van 1,5% per jaar. Gerichte verlaging van de belasting op arbeid zal leiden tot een beter functionerende arbeidsmarkt, tot een grotere arbeidsparticipatie en dus gewoon tot meer mensen aan het werk.

Het pakket van 5 miljard bevat een forse verhoging van de arbeidskorting, een verlaging van het tarief in de tweede en derde schijf, een stimulans voor werkgevers die mensen in lagere loonschalen aannemen en een verhoging van de kinderopvangtoeslag. Het gaat hierbij steeds om maatregelen met een blijvend effect. Daarnaast repareert het kabinet de koopkracht met enkele specifieke maatregelen voor 2016, zodat alle groepen profiteren van de verbeterende economie. De grote belastingherziening is er niet gekomen. Helaas ontbreekt het daarvoor op dit moment aan voldoende draagvlak in beide Kamers. Dat is echter geen reden om stil te zitten. Naast de gerichte lastenverlichting presenteert het kabinet specifieke hervormingen van de vermogensbelasting, de autobelastingen, de fiscale innovatieregelingen en de kinderopvangtoeslag.

Er zijn in de afgelopen jaren veel hervormingen in gang gezet, onder andere op de woningmarkt, in de zorg en in de financiële sector. Die hervormingen waren nodig om de samenleving en de economie te versterken. Het kabinet heeft de plannen gemaakt, de Kamer heeft haar goedkeuring gegeven en het resultaat in wetten vastgelegd. Maar daarmee is alleen een proces van verandering in gang gezet. We zitten nu in de cruciale fase van uitvoering. Een zorgvuldige uitvoering is nodig om dat doel te bereiken: een samenleving gebouwd op een vitale economie met volop aandacht en kansen voor mensen.

Deze hervormingen waren nodig door achterstallig onderhoud. Daardoor waren de maatregelen van de afgelopen jaren stevig, steviger dan nodig wanneer er tijdig was ingegrepen. Niet tijdig ingrijpen heeft de crisis in Nederland zelfs verergerd. Het kabinet wil voorkomen dat het onderhoud zich in de toekomst weer opstapelt. We zullen ons dus voortdurend moeten blijven aanpassen aan continue veranderingen. Door op tijd bij te sturen zijn er minder abrupte en ingrijpende veranderingen nodig. Dat is een les die wij met elkaar moeten leren.

Er waren vroeger cartografen die aan de rand van de bekende wereld op de kaart monsters tekenden of "hic sunt dracones" — hier zijn de draken — schreven op de lege plekken op de kaart. Daar hebben ontdekkingsreizigers zich gelukkig weinig van aangetrokken. Zij zeilden met hun schepen zo het gebied van de draken in en vonden daar nieuwe werelden. Ik moest hieraan denken toen ik een paar weken geleden met Mom Wellenstein sprak. Deze 95-jarige Nederlandse verzetsheld werd na de oorlog diplomaat en stond met zijn generatie aan de wieg van de Europese samenwerking. Hij leidde onder andere de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. Ik sprak met Wellenstein over de geschiedenis van Europese samenwerking, over hoe grensverleggend het idee van samenwerking was tussen landen die op dat moment tot voor kort met elkaar in oorlog waren. Op dat moment besefte ik dat ik tegenover een ontdekkingsreiziger zat. Het leven en werk van Wellenstein laat zien dat je ook op een eeuwenoud continent een nieuwe landkaart kunt tekenen en dat er altijd meer ruimte is als je maar voorbij de draken durft te varen.

Mevrouw de voorzitter. Het doet mij plezier u de Miljoenennota 2016 en de bijbehorende stukken te mogen aanbieden. Staat u mij toe dat ik eerst handschoenen aantrek voordat ik de Miljoenennota uit het koffertje haal. Dit is het allereerste koffertje, het koffertje van minister Piet Lieftinck. Hij liet het in 1946 door een ambtenaar aanschaffen voor 3,75 gulden, omgerekend naar de prijzen van nu zo'n €15, dus nog steeds goedkoop. Hij creëerde daarmee welbewust een mooie, nieuwe traditie.

(Geroffel op de bankjes)

De **voorzitter**:
Dank u wel minister, voor uw woorden en voor het op deze bijzondere wijze aanbieden van de rijksbegroting.